

בכמה קהילות

מ זה ארבע שנים מרחפת רוחו של ד"ר ישראל רודולף קסטנר על חייה מדינה. מאז הגיש חיים כהן, בהתקפה של קלות הדעת האומינית לו, את המשפט ה- קסן נגד מלכאל גרינחלד, מחזיקה פרשה זו את המדינה כולה בגרונה.

אין כמעט מאורע חשוב שאירע בישראל ארבע שנים סוערות אלה, שלא היה לו קשר ישיר או עקיף עם הפרשה.

האסון הנורא במעגן, שקיפח את חייהם של 17 איש, קרה אחרי שמה שרת ביקש לערוך להטוסי-פרסומת במעמד שכל מטרתו לא היתה אלא לאפשר לו לסגור על עצמו מבלי להיכנס לדוכן העדים.

תוצאות הבחירות לכנסת השלישית, ובעיקר קר ירידתה של מפא"י ועלייתה של תנועת החרות, הושפעו במידה רבה על ידי ספק הדיון המוצע של בנימין הלוי, שניתן ימים מעטים לפני כן.

סילוקו של משה שרת על-ידי דויד בן גוריון לא היה אפשרי לולא הטילה פרשת קסטנר צל כבד על האיש הקטן בעל השם הצילוני, שנתן את ידו להסגרתו הנלשעת של שליח השואה יואל בראנז, לידי האינ-טליגנצס הבריטי.

רצח קסטנר עצמו, על רקע שלא הוברר עד היום, היה בלי ספק קשור עם שאלת העמדתו או אי-העמדתו של קסטנר לדיון בעון ההאשמות שהטיח בפניו השופט הלוי. הוועד הציבורי, אחרי שגודע כי רוצח קסטנר היה בשעתו סוכן הש.ב., וגילוי העתונות החופשית בענין זה, הכריחו את דויד בן-גוריון להוציא את הש.ב. מן ה- מחתרת. המלחמה הציבורית בה עומד ה- ש.ב. מאז גרמה לתוצאות רבות, אשר חסימת אלי תבור היא רק אחת מהן.

סילוקו של אהוד אבריאלי, עד אז האיש המרכזי בקבוצת-המנהלים המקימה את ה- דיקטטורה האישית של דויד בן-גוריון, ו- הגליית אבריאלי לגאנה, היו קשורים עם טי- פולו של אבריאלי בפרשת קסטנר.

ואילו בורה המשפטית גרמה פרשת קסט- נר למהפכה שקטה אך מכרעת: מאמץ ממושך ועקשני של חיים כהן לשעור את מערכת המשפט לשלטון, חקיקת שורה שלמה של חוקי-חירות חדשים, החוק החדש המצמצם את הזכות לחקור עדים שתייערבו, הצעת החוק לחיסול האמת, ביטול הזכות להגיש משפטים פליליים פרטיים, וההצעה של דויד בן-גוריון לחוקק חוק נגד חופש העתונות.

כיצד יכול היה משפט אחד, ואפילו סנסצ- יוני, לגרום לתוצאות כה מרחיקות-לכת? הסבר אישי בלבד לא יוכל להסביר זאת — לא פחדנותו של משה שרת, לא תככייה האפלים של אהוד אבריאלי ושות', אפילו לא כשרונו המזהיר של שמואל תמיר. ההסבר עובר גם מעל מעבר לתכונות אישיות ולמערכות חולטות.

פרשת-קסטנר גרמה לרעידת-אד- מה, הנמשכת זה ארבע שנים, מפני שהוא חדרה ללב לבו של העולם הרוחני הישראלי. היא נגי עה בשרשים הרעיוניים והפוליטיים העמוקים ביותר של המשטר הי- קיים בישראל, בתנועה הציבורית וביחודות העולמית. היא משקפת את יסודות המאבק האמיתי, שהיה עד אז חבוז עמוק מתחת לפני הקרקע, מאבק שיכריע את גורל המדינה ברור הבא.

★ ★ ★

ר שבוע מוגיע שלב נוסף של פרשת קסטנר לסימומו. אל ישלה את עצמו איש: זה לא יהיה השלב האחרון. פרשת קסטנר תוסיף להלך אימים במדינה הזאת, שנים רבות אחרי שהתהלך המשפטי האחרון יסתיים באופן פורמלי.

אינני יודע ברגע זה מה יהיה פסק-דינם של חמשת השופטים העליונים, הדנים ב- עוורו על פסק-דינו ההיסטורי של השופט בנימין הלוי. ברגע זה, דקות מעטות לפני עלות המסך על מעמד מתן פסק-הדין, נתרכו

בניתוח הברירה האכזרית העומדת לפני חמשה אנשים אלה, אשר המשטר הפקיד בידיהם פקדון כה יקר.

בפני השופטים העליונים שלוש אפשרויות: להתחמק בפסק-דינם מן הבעיות ה- גדולות, להסתפק בניתוחים פורמליים יבשים, לחפש מוצא זמני בפשרה זו או אחרת. אני מקהה שפסק-הדין לא יהיה כזה.

● לאשר את פסק-דינו של בנימין הלוי, ולקבוע כי אמנם ישראל רודולף קסטנר שיתף פעולה עם הנאצים ובכך סיע בפועל להשמדת חצי מיליון יהודי הונגריה. יהיה זה מעין פסק-דין מוחת מוסרי על אדם ש- נרצה, דבר ששופט יהודי יעשה אותו רק מתוך היסוס פנימי רב ביותר.

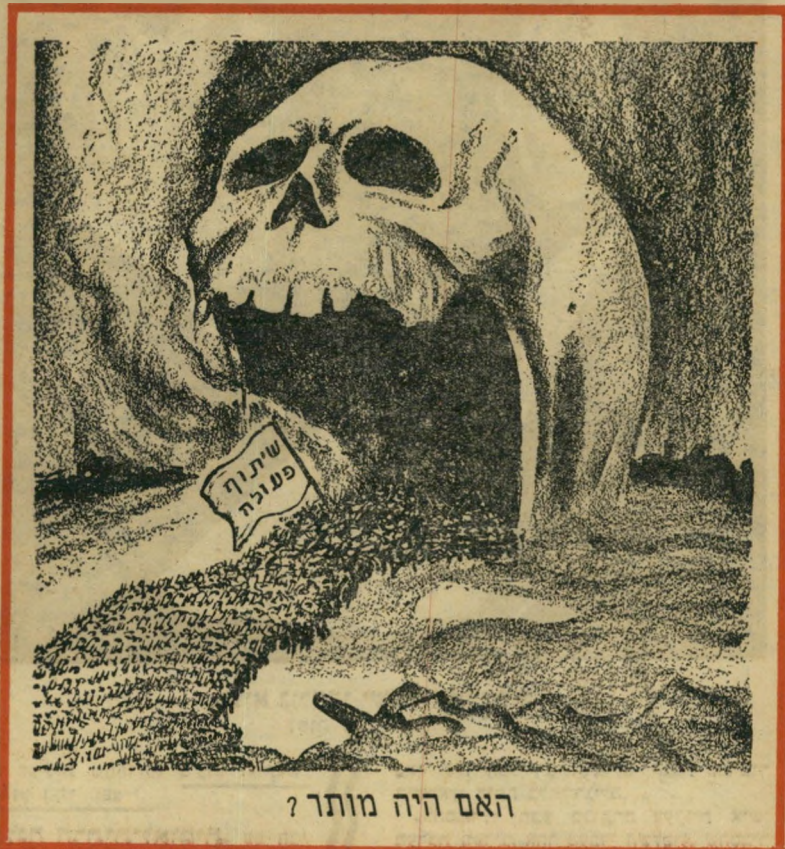
● לבטל לגמרי את פסק-דינו של הלוי, ולתת צידוק מלא לכל מעשיו של קסטנר.

בית-המשפט יצטרך להביע את דעתו בנוסחות משפטיות. אולם אך אשליה היא לחשוב כי השאלות העומדות לדיון הן במהותן משי-

בארץ-ישראל. השיטה היתה בשני המקומות אחת — שמירת השלטון הפנימי, תוך שי- תוף-פעולה עם האויב הזר, על חשבון טובת האומה.

במשפט העליון שאל הנשיא אולשן את תמיר בגלוי-לב שאלה מכרעת: הלא גם ב- ארץ-ישראל דגלה ההנהגה בהבלגה, בעוד שהפורשים התנגדו לה. אם יתקבל העקרון שכל שיתוף-פעולה פסול, האם אין פירוש הדבר כי הנהגת הישוב (שמסרה את ה- פורשים לידי הבריטים), הלכה בדרך הבגידה? **אני מאמין כי מבחינה מחותית הוכרע המשפט ברגע זה, לבאן או לבאן. כי כאן עמדה הברירה הערומה, האכזרית, ללא מסווה.**

במשך שני דורות שיתפה ההנהגה הצי-ויר גיח פעולה עם כל שלטון זר, ויהיה גם גילויין ביותר. היא לחמה עד חרמה במחתרת נילי, שקמה נגד הכובש התורכי. היא מסי-רה בסיטונות לידי מומחי-העינויים של ה- בולשת הבריטית את לוחמי אצ"ל ולחיי-

האם היה מותר?

ובכוא יואל בראנז, האיש הקטן שהביא עמד את הסיכוי היחיד להצלת חצי מיליון יהודי הונגריה, היא מסרה אותו לידי השלטון הבריטי, אשר לא הסתיר כלל את מטרותו למנוע אף את הצלתו של יהודי אחד העשוי להיתדפק על דלתות ארץ-ישראל.

אי-אפשר להסביר תופעה זו בהאשמה שמנהיג זה או אחר חיה בוגד. כאן פעלה צמרת שלמה, על כל שלוחותיה, דור אחרי דור. היא פעלה כך מפני שזו היתה צמרת של אומה בעלת תחושה מולדתית ועצמאות רוחנית, אלא צמרת של גיטו אשר פרנמו לו לחבו במשך 80 דורות את פנכתו של חסר-יק.

ישראל קסטנר החל בדרך כתיבן אותה האסכולה. הוטחה בפניו ההאשמה הנוראה- כי בסוף דרך זו התרודר למרוץ ההשתל- בות האישית במנגנון ההשמדה. מתוך טעמים- אנוכיים. אולם אין ספק כי בראשית הדרך היה עסקן ציוני מן המניין, נציג רשמי של הסוכנות היהודית, ושהוא פעל כפי שפעלו נציגי הסוכנות בשאר המקומות. משני עברי- מסך-הפלדה הנאצי.

אם יבואו עתה חמשת השופטים ויאשרו את הלכותיו של הלוי, הרי שמשמעות פסק- דינם תהיה: כל השיטה הזאת גלוזה ומת- עבת. ואם שיטה זו גלוזה ומתועבת, הרי חייבת האומה הישראלית לקום ולטאטא כיום מן השלטון את כל הצמרת הקיימת, כי זו אותה צמרת שגדלה על ברכי שיטה זו. הרי זו אותה הצמרת אשר גם השופטים העליונים עצמם צמחו מתוכה מבחינה חב- רתית ורוחנית.

אם יעשו זאת השופטים, ייכנסו להיסטוריה כדמויות נדירות, אשר הן משכמן ומעלה מעל לבני דורן. אולם דבריו ימי האנושות כולה עניים מאד באנשים שהיו מסוגלים להתעלות לדרגה כזאת של הש- תחרות ממושגי חברתם.

★ ★ ★

ב אותה שעה בה עסק ישראל קסטנר בהצלת קצין ה.ס. קורט בכר ממשפט נירנברג, ובה טישטש יוסף שפרינצק בקונג- רס הציוני בבאול את ההאשמות הראשונות שהובאו נגד קסטנר, שפט העם הצרפתי את המרשל הגרי פיליס פטן.

הצרפתים לא פעלו מתוך נקמנות. פטן כבר היה ישיש שכור. הוא לא היה עוד מסוכן. אי-אפשר היה לשכוח כי המרשל הרי- שיע פטס את צרפת באחת השעות הקודרות ביותר של מלחמת-העולם הראשונה. והפך ל- אגדה חיה כמנצח קרב חרדן. רוב הצרפתים גם הסכימו כי פטן לא פעל מתוך נימוקים אישיים שפלים, אלא סבר באמת כי שיתוף- הפעולה עם הנאצים יציל את צרפת מחורבן. אולם העם הצרפתי חרף את דינו של פטן ורן אותה למוות (שהחלה במאסר-עולם) מפני שהביין כי אי- מה הירשבת על אדמתה, והרוצה לחיות חיים עצמאיים, חייבת לק- בוע ציוני עליון שיאיר לדרות ויעמוד לנגד עיני מנהיגים חלשים גם בשעה השחורה ביותר: כי שיתוף-פעולה עם אויב זה הוא בגידה, יהיו נימוקיו ושיקוליו כא- שר יחיו.

מבחינה זו לא היה הבדל בין פטן, בעל הרצון הטוב, לבין הקריוולנג סיד לאחאל, שהיה אדם שפל ומנוחל. לגבי ההיסטוריה, היה דינם אחד.

★ ★ ★

אם, לעומת זאת, יבטלו חמשת ה- שופטים את פסק-דינו ההיסטורי של הלוי, תהיה זאת קביעת ההלכה ההפוכה, כדוקטרינה חוקית עליונה במדינה.

יודע-יחוק, המצויים בתומר העובדתי ו- המשפטי, סבורים שיש רק אפשרות מצומצ- צמת מאד לבית-המשפט לנהוג כך, אם יני- קוט בטכונות הנוהל והכללים המשפטיים אשר הוא נוהג בהם תמיד. חיים כהן עצמו הגדיר את הערעור כקשה, כי פסק-דינו של הלוי מבוסס על מימצאים עובדתיים שבי- משפט גבוה יותר אינו רגיל להתערב בהם. קביעותיו של הלוי משתרעות על פרשות מרובות, ואם יבואו השופטים עתה להסוך את מרביתן — ולא על יסוד ניתוחים פורמליים — פירוש הרבר כי השקפת-עולמם היסודית שונה מזו של הלוי, ומכאן שגם ראיית הצדק המשפטי ותפיסת-העובדות ש- להם שונות לחלוטין.

השקפת-עולם כזאת, המצדיקה שיתוף-פעולה עם האויב הזר, יהיו השיקולים כאשר יהיו — מדיניים, מפלגתיים או אישיים — מנוגדת לתחושת-החיים של האומה הי- חדשה הנרדה על אדמת ארץ- ישראל, תרור שהקים את המדינה ברמז, ואשר יקיים אותה מול מבי- חני המחר.

ההום פעורה בין בשקפה בואת, לבין עולמו הרוחני של דורנו. שום גוסס משפטי לא יגשר על פניה.